

Janusz Korczak – życie dla dzieci

Scenariusz panelu dyskusyjnego w gimnazjum

Opracowanie: Lidia Leksowska,
Iwona Supronowicz,
Iwona Witkowska

Powiązanie scenariusza zajęć z podstawą programową:

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO DLA GIMNAZJÓW I SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

W procesie kształcenia ogólnego szkoła na III i IV etapie edukacyjnym kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: (...) **poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi.** (...) **Szkoła podejmuje odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji.**

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE - III etap edukacyjny

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

1. Podstawowe umiejętności życia w grupie. Uczeń:

- 1) omawia i stosuje zasady komunikowania się i współpracy w grupie (np. bierze udział w dyskusji, zebraniu, wspólnym działaniu); (...)
- 4) wyjaśnia na przykładach, jak można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań grupy lub jak im się przeciwstawić.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE - IV etap edukacyjny - zakres podstawowy

Cele kształcenia - wymagania ogólne

VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.

Uczeń wyjaśnia podstawowe prawa człowieka, rozpoznaje przypadki ich naruszania i wie, jak można je chronić.

Cele główne:

- upamiętnienie Roku Janusza Korczaka,
- kształtowanie świadomości młodzieży w zakresie praw dziecka.

Cele szczegółowe:

Po spotkaniu uczeń:

- zna najważniejsze fakty z biografii Janusza Korczaka oraz wybrane tytuły z jego twórczości dla dzieci,

- wie, jakie zasługi miał Janusz Korczak w walce o przestrzeganie praw dziecka,
- wie, jakie akty prawne gwarantują dzieciom respektowanie ich praw w Polsce,
- zna podstawowe prawa dziecka i jest świadomy swych praw.

Metody pracy:

- prelekcja,
- pokaz,
- dyskusja.

Uczestnicy:

- przedstawiciele Samorządu Uczniowskiego,
- redakcja gazetki szkolnej,
- zainteresowani uczniowie.

Czas:

- 45 minut

Miejsce:

- czytelnia szkolna.

Środki dydaktyczne:

- prezentacja multimedialna (dostępna w osobnym pliku PowerPoint),
- ulotka *Twoje podstawowe prawa* (załącznik 1),
- wystawka książek Janusza Korczaka i traktujących o nim i jego twórczości (ze zbiorów biblioteki szkolnej),
- plansze z cytatami z dzieł Janusza Korczaka (załącznik 2),
- film *Korczak* (1990 r. – reż. Andrzej Wajda),
- komputer, głośniki, rzutnik multimedialny, ekran.

Przebieg spotkania:**I. Powitanie uczestników spotkania przez nauczyciela bibliotekarza:**

1. Przedstawienie tematu panelu dyskusyjnego z nawiązaniem do obchodów Roku Janusza Korczaka.
2. Zaproszenie do wysłuchania prelekcji i obejrzenia prezentacji poświęconej życiu, twórczości i myśli pedagogicznej Janusza Korczaka.
3. Zachęcenie uczniów do aktywnego udziału w dyskusji.

II. Prelekcja i prezentacja tematu spotkania (w wykonaniu uczennic z Koła Miłośników Książki):

1. Recytacja wiersza¹ (slajd tytułowy prezentacji):

Gdyby wziąć wszystkie uśmiechy dziecięce,
uśmiechy kwiatów i uśmiechy ptaków,
uśmiech poety i uśmiech lekarza –
powstałby wiersz o Januszu Korczaku.

Wiersz o człowieku, co w czasach ciemności,
na obłąkanym z nienawiści świecie,
miał jasne serce i miał jasne myśli,
wiersz o człowieku, co kochał dzieci.

Ukochał dzieci, które świat dorosłych
obdarzył chłodem, głodem i przekleństwem,
co ciężko przeszły swą króciutką drogę
od urodzenia do śmierci męczeńskiej. (...)

Oddał im chleb swój i mądrość i serce,
żył z nimi w hańbie i w głodzie i w brudzie,
i zginął, kiedy mordowano dzieci,
co nie zdążyły być podle jak ludzie.

Stefania Grodzieńska: *O Januszu Korczaku* (fragment)

2. Biografia Janusza Korczaka (slajd 2 prezentacji):

W 2012 roku obchodzona jest 70. rocznica śmierci Janusza Korczaka i setna rocznica założenia przez niego Domu Sierot przy ulicy Krochmalnej w Warszawie. Dlatego bieżący rok ustanowiono – decyzją Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej – Rokiem Janusza Korczaka.

Z tej okazji odbywa się wiele imprez związanych z Januszem Korczakiem i promujących jego idee.

Henryk Goldszmit, tak brzmiało prawdziwe nazwisko Janusza Korczaka, był lekarzem, pedagogiem i pisarzem.² Te trzy zawody były jednocześnie pasją jego życia. Od początku swej działalności walczył o dobro dzieci, o właściwe kształtowanie ich osobowości. Mawiał: „Nie ma dzieci – są ludzie”. Pisał książki, w których przedstawiał swoje zasady i metody pracy z dziećmi. Realizował je jednocześnie prowadząc Dom Sierot dla dzieci żydowskich i sierociniec Nasz Dom dla dzieci polskich w Warszawie. Jego zasady mówiły:

¹ Grodzieńska (Ney) Stefania: *O Januszu Korczaku*. [online] [dostęp: 15 listopada 2012].

Dostępny w World Wide Web: <http://www.zwoje-scrolls.com/zwoje40/text23.htm>

² Biografia na podst.: *Stu największych Polaków*. [aut.] Maria Backmann [i in.]. Poznań: Wydaw. Podsiadlik-Raniowski i Spółka, 1999. s. 74-75.

Kochaj dziecko, ale nie tylko swoje; poznaj dziecko i siebie; bądź szczery w stosunku z dzieckiem, ufaj dziecku, unikaj przemocy wobec niego.

Był wspaniałym obserwatorem dzieci i obrońcą ich praw. Wszystko co miał dał dzieciom. Zawsze stawał po stronie pokrzywdzonych, leczył chore dzieci i je wspierał. Kiedyś, przed laty, z okazji święta dzieci, Janusz Korczak złożył im takie życzenie: „Niech będzie mało smutku i łez, a dużo radości”.

Janusz Korczak był autorem wielu książek dla dzieci m.in.: „Król Maciuś Pierwszy”, „Kajtuś Czarodziej”, „Bankructwo małego Dżeka”, „Józki, Jaśki i Franki”.

W czasie wojny opiekował się dziećmi w sierocińcu w getcie w Warszawie. Sytuacja ludności w getcie stawała się bardzo ciężka. W 1942 roku Janusz Korczak zorganizował w Domu Sierot wieczór opowiadania bajek. Wsłuchane w ciepły spokojny głos Starego Doktora dzieci zapomniały o chłódzie i zimnie.

W lipcu 1942 roku rozpoczęto akcję zagłady getta. Janusz Korczak nie chciał opuścić dzieci. Razem z wychowankami wywieziono go do obozu zagłady w Treblince, gdzie zginął w sierpniu 1942 roku.

3. Wprowadzenie do projekcji fragmentu filmu *Korczak* (slajd 3 prezentacji): krótka informacja o treści filmu.
4. Projekcja fragmentu – ostatnie 11 minut filmu (wyprowadzenie dzieci z getta i droga do obozu).
5. Prawa dziecka wg J. Korczaka (slajd 4 prezentacji):

Janusz Korczak obserwując życie dzieci i w nim uczestnicząc sformułował katalog praw dziecka. Najważniejsze z nich to³:

- **Prawo do szacunku.**

Obowiązkiem dorosłych powinien być szacunek i indywidualne podejście do każdego dziecka.

- **Prawo do niewiedzy.**

Dla każdego dziecka otaczający go świat jest nieznany, nie wszystko jest jasne i proste jak nam się wydaje, dlatego potrzeba wielkiej wyrozumiałości i cierpliwości ze strony dorosłych wobec niekończących się pytań dzieci.

- **Prawo do niepowodzeń i łez.**

Każde dziecko ma prawo do gniewu i złości. Zachowanie takie jest przejawem niemocy i buntu, wołaniem o pomoc. Trzeba cierpliwie czekać, aż dziecko wydorosłe i nabierze doświadczenia życiowego.

³ Na podstawie: Ukleja Lucyna: *Myśl pedagogiczna Janusza Korczaka*. [online] [dostęp: 15 listopada 2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.publikacje.edu.pl/pdf/9265.pdf>

- **Prawo do upadków.**

Dziecko ma prawo do upadków, a dorośli uznając to prawo musi pamiętać, że jego obowiązkiem jest obserwowanie zachowania i wyjaśnienie przyczyn nieprawidłowości.

- **Prawo do własności.**

Należy uczyć dzieci, że mają prawo do własności, ale powinny je respektować wobec innych.

- **Prawo do tajemnicy.**

Dorośli szanujący tajemnicę dziecka, uczą swoją postawą, że są sprawy, o których nie mówi się wszystkim.

- **Prawo do radości.**

Dzieci powinny wychowywać się w radosnej i pełnej miłości atmosferze. Powinny być wesołe.

- **Prawo do wypowiadania swoich myśli i uczuć.**

Należy dać dziecku prawo do wyrażania własnych poglądów i uczuć, przyjmując je stosownie do wieku i dojrzałości dziecka.

- **Prawo do dnia dzisiejszego.**

Dziecko pragnie być tym, kim jest w tym momencie, bo dla niego liczy się teraźniejszość, bieżąca chwila, a nie przyszłość ani przeszłość.

6. Prawa dziecka dzisiaj (slajd 5 prezentacji):

Idee wychowawcze Janusza Korczaka, jego zrozumienie problemów i potrzeb dziecka znalazły odzwierciedlenie w uchwalonej w 1959 roku na sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ – Deklaracji Praw Dziecka.

Obecnie w Polsce najważniejszymi aktami prawnymi, gwarantującymi prawa dziecka, są:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej,
- Konwencja o Prawach Dziecka z 1989 r.,
- Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka.

7. Wg tych aktów prawnych dzieci w naszym kraju mają prawo do⁴ (slajd 6 prezentacji):

☞ **Życia i rozwoju.**

Nikogo nie można bezprawnie pozbawić życia.

⁴ Na podstawie: Rutkowska-Pasza Małgorzata: *Prawa człowieka w edukacji obywatelskiej*. Warszawa: WSiP, 1998. s. 22.

☞ **Wychowania w rodzinie.**

Nikt nie może zabrać dziecka od rodziców bez ważnego powodu; w przypadku gdy są osobno, ma prawo do kontaktów z obojgiem rodziców.

☞ **Swobody sumienia i myśli.**

Gdy dziecko jest wystarczająco świadome, samo decyduje o swoim światopoglądzie i wyznaniu; wcześniej to prawo należy do rodziców.

☞ **Życia bez przemocy i poniżenia.**

Bicie, znęcanie się, okrutne traktowanie dziecka jest niedopuszczalne i karalne.

☞ **Stowarzyszania.**

Dziecko może należeć do organizacji młodzieżowych; jeśli ukończyło 16 lat samo decyduje, do jakich organizacji chce należeć.

☞ **Prywatności.**

Dziecko ma prawo do prywatności korespondencji, nikt nie może wkraczać w Jego sprawy osobiste i rodzinne bez ważnych powodów.

☞ **Tożsamości.**

Dziecko musi mieć swoje nazwisko, obywatelstwo, znać swoje pochodzenie, bez Jego zgody nie może być zmienione nazwisko ani nie może być adoptowane – jeśli skończyło 13 lat.

☞ **Znajomości swoich praw.**

Dziecko ma pełne prawo do dostępu do różnych źródeł wiedzy. powinno znać swoje prawa.

☞ **Nauki.**

Dziecko może uczyć się tak długo, jak długo pozwalają Jego możliwości i chęci, nauka w szkole jest bezpłatna i obowiązkowa.

☞ **Wyrażania swoich poglądów.**

Dziecko może w sprawach, które Jego dotyczą, wygłosić własną opinię czy oświadczyć własną wolę.

Młodzież otrzymuje ulotki z prawami dziecka. (Załącznik 1)

Na ekranie przedstawione są ponownie prawa dziecka wg katalogu Janusza Korczaka.

III. Dyskusja:

- O które prawa dziecka obowiązujące dzisiaj walczył Janusz Korczak?
- Czy znane są Wam przykłady nieprzestrzegania, łamania praw dziecka w dzisiejszych czasach?

(Jako ilustracja wypowiedzi uczniów slajdy 7-16 prezentacji.)

IV. Podsumowaniem naszego spotkania niech będą słowa Janusza Korczaka *Pomóżmy dzieciom by każdy z nich stał się tym, kim stać się może.* (slajd 17 prezentacji).

Występ ucznia, który śpiewa tekst Małgorzaty Strzałkowskiej *Prawa dziecka*⁵, w stylu hip-hop (slajdy 18-19)

Zakończenie spotkania.

Załącznik 1:

⁵ Strzałkowska Małgorzata: *Prawa dziecka*. [online] [dostęp: 15 listopada 2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://webai.nazwa.pl/zakonczone/miniland/prawa.php>

Załącznik 2:

Cytaty z dzieł Janusza Korczaka:

- Kiedy śmieje się dziecko, śmieje się cały świat.
- Wszyscy jesteśmy sobie potrzebni. Razem łatwiej, radośniej, mądrzej i bezpieczniej.
- Nie ma dzieci – są ludzie; ale o innej skali pojęć, innym zasobie doświadczenia, innych popędach, innej grze uczuć.
- Pomóżmy dzieciom, by każdy z nich stał się tym, kim stać się może.
- Dziecko chce być dobre. Jeśli nie umie – naucz. Jeśli nie wie – wytłumacz. Jeśli nie może – pomóż.
- Pozwólmy dziecku pytać i powoli rozwijajmy jego umysł tak, by samo wiedzieć chciało.
- Powiedz dziecku, że jest dobre, że umie, że potrafi.
- Jedno dziecko wiele może nie wiedzieć, a w gromadzie zawsze się ktoś znajdzie, co lepiej rozumie.
- Bez pogodnego, pełnego dzieciństwa całe życie jest kalekie.
- Jeśli umiecie diagnozować radość dziecka i jej natężenie, musicie dostrzec, że najwyższa jest radość z pokonanej trudności, osiągniętego celu, odkrytej tajemnicy.
- Pozwól dzieciom błądzić i radośnie dążyć do poprawy.
- Poznaj siebie, zanim zechcesz dzieci poznać. Zdaj sobie sprawę z tego, do czego sam jesteś zdolny, zanim dzieciom poczniesz wykreślać zakres praw i obowiązków.